

BRONNEN Het archief van Raoul Miry

Rik De Coninck, Amsab-ISG

Raoul Miry¹ werd geboren in Gent in 1889 en studeerde aan de Handelshogeschool, een onderwijsinstelling die verbonden was aan de Rechtsfaculteit van de Gentse universiteit. Hij behaalde er het diploma van licentiaat in de handels-, consulaire en financiële wetenschappen. Hij begon zijn carrière in de textielsector, eerst als secretaris van de Cercle Commercial et Industriel de Gand en vervolgens als bediende bij de Caisse commune des Industries textiles réunies. Hij was daardoor nauw betrokken bij de evolutie van de Gentse textielnijverheid tijdens en na WO I.

Hij huwde met Mathilde De Vynck, dochter van de progressistische liberaal Eduard De Vynck die tegen de zin van de Liberale Associatie een kartel aanging met de BWP. De Vynck was een jeugdvriend van Edward Anseele, leidde een succesrijk bedrijf in snoepgoed en werd in 1907 verkozen op de radicaalsocialistische lijst, samen met Anseele.² Leden van deze familie waren lid van de loge, zo ook Raoul Miry.³

Na het einde van WO I begon hij een wetenschappelijke carrière aan de Gentse universiteit, eerst als werkleider (1919), vervolgens als docent (1922) en als professor (1926). De jonge economist kreeg al snel onderzoeksopdrachten van de socialistische ministers en publiceerde bevattelijke artikels over economische onderwerpen in de socialistische pers. Hij gaf ook cursussen aan syndicale militanten en werd opgenomen in de leiding van Het Licht (uitgever

Raoul Miry, ongedateerd

van de krant *Vooruit*). Belangrijker nog was dat hij de socialistische beweging vertegenwoordigde in de besturen van allerhande (semi-)overheidsinstellingen en adviesraden zoals de Hoge Raad voor Volkshuisvesting, de Hoge Raad voor Statistiek (HRS), de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB), de Algemene Spaar- en Lijrentekas (ASLK), de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid (NMKN), het Nationaal Comité van Kivu (NCK), het Speciaal Comité van Katanga, de Regentenraad van de Nationale Bank... Toch liep hij niet echt in de kijker, hij was eerder een bereidwillig steunpunt voor de beweging, iemand die de gave had om moeilijke onderwerpen op een eenvoudige wijze uit te leggen. Hij was eerder een pragmaticus dan een marxistisch theoreticus. Hij overleed op 16 februari 1952 op 62-jarige leeftijd en werd – volgens zijn wens – in volstrekte eenvoud begraven...

Dit kleine archief – 2 dozen met 33 beschrijvingen – werd bewaard door zijn kleindochter Cora. Het bevat vooral artikels en toespraken, maar ook enkele boeiende rapporten zoals dat over de werkomstandigheden van de Gentse bedienden en dat over de houding van de socialistische syndicalisten tijdens WO II. Dit laatste rapport schreef Miry in 1941 op vraag van Leopold III. Hij wou niet ingaan op diens later verzoek (in 1948) om hem in Zwitserland te ontmoeten. Het archief is consulteerbaar mits toestemming van de dienstdoende archivaris.

Met dank aan Herman Balthazar voor de bereidwillige medewerking.

- (1) Volgens de familie zouden er geen directe banden zijn met Karel Miry, de toondichter van *De Vlaamsche Leeuw*.
- (2) G. VANSCHOENBEEK, *Novecento in Gent, de wortels van de sociaal-democratie in Vlaanderen, Antwerpen/Baarn: Hadewijch/Amsab, 1995, p. 234, 238 en 247.*
- (3) R. VERVLIET, *Naar Eenheid in Verscheidenheid. Vrijmetselarij en Taal. In: Van Wijsheid met Vreugd gepaard. Twee eeuwen vrijmetselarij in Gent en Antwerpen, Brussel/Gent, 2003, p. 169.*

BRONNEN Het archief van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (BBL)

Gert Van Overstraeten, Amsab-ISG

Begin jaren 90 startte in Nederland een onderzoek naar de staat van de archieven van de milieubeweging. Het initiatief hiertoe werd onder meer genomen uit bezorgdheid over de slechte situatie van de archieven van 'groene' organisaties. In België zou het uiteindelijk nog meer dan tien jaar duren voor een gelijkaardig initiatief van de grond kwam, tot in 2002 Amsab-ISG een samenwerkingsakkoord sloot met de BBL. Zoals wel meer voorkomt lag een terugblik op het verleden, in dit geval het 30-jarige bestaan van de milieukoepel, aan de basis van dit akkoord. Daarbij engageerde Amsab-ISG zich expliciet om meer aandacht te besteden aan archieven van de milieubeweging. Intussen zijn we alweer vijf jaar verder en werd er al heel wat gepresteerd: de acquisitie van meer dan tien archieven van natuur- en milieuverenigingen, de uitgave van een brochure over pioniers van de milieubeweging in samenhang met een thema-avond hierover en een bundeling van een aantal inventarissen van archieven van de milieubeweging die hier bewaard worden. Aan dit lijstje kan nu ook de ontsluiting van het archief van de BBL zelf toegevoegd worden en binnenkort de masterproef van Kristof Vets over de geschiedenis van de BBL van 1971 tot 1990.

De overgang van de jaren 60 naar 70 werd gekenmerkt door een wereldwijde toename van de interesse in de milieuthematiek en -problematiek. Ook in Vlaanderen werden

steeds meer milieufactiegroepen en natuurbeschermingsverenigingen opgericht.¹ In augustus 1970 kwamen op initiatief van Dominique de Wasseige zes personen samen die allemaal beroepshalve ervaring en deskundigheid rond de milieuproblematiek hadden.² Hun plan was om door krachtenbundeling een sterke drukkingsgroep van natuur- en milieubeschermers tot stand te brengen die op de beleidsvorming moest kunnen wegen.

Deze doelstelling wilden ze bereiken door coördinatie en ondersteuning van bij een milieukoepel aangesloten verenigingen, rechtstreekse tussenkomst bij officiële instanties en particulieren, perscampagnes, voorlichting van het publiek en openbare manifestaties. Ook de verbetering van de wetgeving en gerechtelijke acties behoorden tot de mogelijkheden.

Eerst en vooral werd een lijst van de bestaande Belgische natuur- en milieuorganisaties samengesteld en een beginselverklaring *Fondements éthiques de l'action d'Inter-environnement* geschreven. Vervolgens werden alle organisaties uitgenodigd op een 'Staten-Generaal', welke moest uitmonden in de oprichting van een overkoepelende milieubond. Dit plan liep evenwel niet van een leien dakje. De initiatiefnemers hadden geen banden met de bestaande milieuverenigingen en -actiegroepen, wat enige terughoudendheid van de milieugroepen tot gevolg had. Zij waren lang niet allemaal overtuigd van de noodzaak van een gestructureerde overkoepelende drukkingsgroep, laat staan van de globale visie op de milieuproblematiek die deze wenste uit te dragen. Uiteindelijk ging toch een meerderheid van de aangeschreven verenigingen op de uitnodiging in, maar gezien de omstandigheden is het niet verwonderlijk dat het toch nog

ruim een jaar duurde voor met de beoogde organisatie officieel van start kon worden gegaan.

Van bij de oprichting werd de zelfstandigheid van de aangesloten milieu- en natuurverenigingen gerespecteerd door de bewuste keuze om van de BBL een organisatie van verenigingen te maken. Individueel lidmaatschap was uitgesloten. De bestaande natuurbeschermingsverenigingen stonden hier immers afwijzend tegenover, onder meer wegens de mogelijke concurrentie die zo'n formule voor hun eigen werking kon betekenen.

Daarnaast werd een vereniging bij aansluiting ingeschreven in een of meerdere van de drie sectoren waarrond de BBL werkte, met name natuurbehoud, stedenbouw en ruimtelijke ordening, en de bestraffing van vervuiling en hinder. Wel werden ze samen betrokken bij de algemene besluitvorming. Deze formule maakte het mogelijk om enerzijds de verschillende aangesloten verenigingen hun eigen specifieke werking te laten behouden, terwijl anderzijds hun krachten konden gebundeld worden in één koepel met een globale benadering van de milieuproblemen.

Op 25 september 1971 werden de statuten van de nationale koepelorganisatie Bond Beter Leefmilieu/Inter-Environnement (BBL/ IE) ondertekend door 39 natuur- en milieuverenigingen van diverse pluimage, gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad*, en op 15 december werd de Bond op een druk bijgewoonde persconferentie te Brussel voorgesteld. In augustus 1974 sloot ook de Brusselse Raad voor het Leefmilieu (BRAL) zich aan, die buiten de schoot van de oorspronkelijke koepel was opgericht. De bond van vier gewestelijke raden was hiermee een feit.³

De kersverse organisatie wilde zo snel mogelijk van start gaan met haar werking en de eerste stappen hiertoe werden al ondernomen voor de officiële oprichting. Er werd een vast secretariaat opgericht dat men zo snel mogelijk wilde uitbouwen met een deskundige staf die (acties van) de aangesloten verenigingen kon ondersteunen en eigen activiteiten uitvoeren. Het nodige geld hiervoor werd gezocht bij particulieren en bedrijven. Reeds in november 1971, naar aanleiding van de regeringsvorming, liet de Bond van zich horen via een politiek memorandum opgesteld door de bijeengeroepen milieuverenigingen ten aanzien van formateur Gaston Eyskens.⁴ Het overhandigen van een globaal eisenpakket aan de overheid werd een traditie bij elke regeringsvorming. Daarnaast werd een *Inventaris van de Belgische wetgeving en reglementering inzake leefmilieu* opgesteld, het eerste in zijn soort in België. Vanaf 1972 werden werkgroepen opgericht ter ondersteuning van de thematische werking en de Bond maakte deel uit van de Belgische delegatie op de VN-milieuconferentie te Stockholm. Op amper enkele jaren tijd werd de BBL een milieuoorganisatie waarvan steeds meer milieuverenigingen het belang inzagen en waarmee zowel overheid, drukkingsgroepen als publieke opinie geconfronteerd zouden worden.

Toch kon de BBL in zijn ontstaansperiode nog geen nieuwe milieubeweging genoemd worden. De initiatiefnemers hadden niet alleen geen banden met de bestaande natuur- of milieubewegingen, ze waren ook vrijwel allen uit de (hogere) burgerij afkomstig en bekleedden vooraanstaande posities in de politieke en sociaal-economische sfeer. Door het belang dat de Bond hechtte aan erkenning door de overheid werden intense

contacten onderhouden met verscheidene politici en vooraanstaande figuren uit de werkgevers- en vakbondsorganisaties, en met vertegenwoordigers uit de wetenschappelijke en academische wereld. Een aantal van hen steunde de Bond ook actief, zowel financieel als moreel. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de BBL in eerste instantie gedomineerd werd door de bestaande natuurbeschermingsverenigingen.⁵ Er waren in België amper groepen actief rond milieuhinderproblematiek en van militantere actievormen of radicale eisen was al evenmin sprake. Gedurende de eerste helft van de jaren 70 kwam hierin echter verandering. De bredere thematiek rond de milieuverontreiniging won veld, waarbij vooral het rapport van de Club van Rome als referentiepunt gold. Daarnaast leidde een aantal geruchtmakende milieu-incidenten in Vlaanderen tot een toenemend milieubesef. Mede als gevolg hiervan was er ook een opvallende toename van milieufacties en milieufactiegroepen. Deze verschuiving ging gepaard met een explicietere kritiek op het economische ontwikkelingsmodel van de welvaartsstaat en met conflictueuzere stellingnames. Van de brede consensus over de milieuproblematiek van het begin van de jaren 70 zou al snel geen sprake meer zijn. Het uiteindelijke breekpunt in deze ommezwaai was voor de BBL de kernenergiecontroversie als gevolg van de oliecrisis in 1973-'74. In tegenstelling tot de aangesloten vereniging Verenigde Actiegroepen voor Kernstop (VAKS)⁶ bleef de BBL twijfelen om een standpunt in te nemen. Pas een jaar na het begin van de hele controversie kwam de Bond naar buiten met een voorzichtig standpunt. Toch ging dit voor veel gevestigde (vooral economische) kringen al veel te ver. De elektriciteitssector zegde

zijn financiële steun op en in het verlengde daarvan namen ook andere belangrijke ondersteunende en sympathiserende kringen afstand van de BBL en de milieubeweging in het algemeen. Vanaf dan verkeerde het nationaal secretariaat constant in financiële moeilijkheden.

Deze financiële kopzorgen waren ongetwijfeld een van de redenen voor de oprichting op 17 juni 1976 van de afzonderlijke vzw Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, waardoor subsidies konden aangevraagd worden. De bevoegdheden van het nationaal secretariaat werden meer en meer uitgehold naarmate de gewestelijke federaties hun eigen werking uitbouwden. De nationale overkoepeling BBL/IE stierf eind 1979 een stille dood in een financiële put. Er was wel nog geregeld overleg tussen de vier koepels, wat nog vergemakkelijkt werd doordat BBL Vlaanderen en IE Wallonie tot 1997 hetzelfde gebouw deelden in Brussel.

Tegen 1980 had de BBL reeds op zo'n 1100 burgerinitiatieven ingespeeld. De werking kende een grotere samenwerking met de milieubeweging en allerlei andere nieuwe sociale bewegingen op zowel Vlaams, Belgisch en internationaal niveau. De organisatie werd meer en meer beschouwd als een gevestigde belangengroep naast de klassieke sociaal-economische partners. Geleidelijk aan groeiden overleg en samenwerking met de overheid en met andere maatschappelijke groepen. Contacten werden uitgebouwd met alle democratische politieke partijen en

overleg met de vakbonden vond plaats via de vzw Arbeid en Milieu. Ondanks deze opgang bleef de koepel worstelen met een aantal aanslepende problemen. Het blijvend gebrek aan personeel en financiële middelen is in dit verband zeker belangrijk. Van nog groter belang waren ongetwijfeld de organisatorische problemen waarmee de Bond geconfronteerd werd. Het bundelen en coördineren van de inmiddels zo diverse milieubeweging bleek geen sinecure. De spanning tussen de natuurbehoudvleugel en de milieuactiegroepen leidde meermaals tot conflicten. Daarbij kwam nog dat de verwachtingen van verschillende verenigingen inzake de coördinerende functie van de BBL sterk verschilden, wat ertoe leidde dat de BBL een overladen en tegenstrijdig takenpakket toebedeeld kreeg. Er werden dan ook een aantal voorstellen en plannen gemaakt ter herstructurering van de organisatie. Zo stak de keuze voor invoering van het individueel lidmaatschap meermaals de kop op, een voorstel dat het nooit zou halen. De oprichting van provinciale milieufederaties, die een aantal coördinerende en logistieke opdrachten moesten overnemen, draaide op een mislukking uit. Ze bleken al snel niet goed te werken, wat ook hier voornamelijk te wijten was aan een tekort aan personeel en financiën, en werden opgeheven.

Ondanks deze problemen werd in de eerste helft van de jaren 90 voor het eerst actiever op zoek gegaan naar nieuwe leden. Mede hiertoe werd in 1992 een reorganisatie doorgevoerd waardoor lokale milieugroepen zich rechtstreeks konden aansluiten als 'adviserend lid' en organisaties die slechts af en toe rond de milieuproblematiek werk-

'Reddy Kilowatt en Uncle Sam': de eerste BBL-kritieken op kernenergie werden negatief onthaald in de bedrijfsweld (uit: M. HOOGHE, *Bond Beter Leefmilieu vzw 1976-1976*)

ten, 'samenwerkend lid' konden worden. Een opmerkelijke stijging van het aantal aangesloten verenigingen was het gevolg. Daarnaast nam het belang van de Bond toe door zijn betrokkenheid via tal van advies- en overlegorganen bij vrijwel alle beleidsdomeinen die impact hebben op het leefmilieu, wat ook een grotere nadruk op lobbywerking meebracht. Het belangrijkste hierbij is ongetwijfeld de installatie in 1991 van de Milieu- en Natuurraad Vlaanderen, het officieel adviesorgaan van de Vlaamse regering. Twaalf van de vierentwintig zetels werden toegewezen aan de milieu- en natuurbeschermingsorganisaties, waarvan zes aan de BBL. Dit was niet alleen een zoveelste erkenning voor de Bond: door het Mina-decreet werden ook allerlei andere voordelen bekomen, zoals subsidies, waardoor eindelijk verholpen werd aan de constante geldnood. In 1997 kocht de Bond een eigen gebouw in de Tweekerkenstraat te Brussel. Het werkterrein zelf werd verder verruimd. Naast de bestaande campagnes en projecten werd er meer aandacht besteed aan de mondiale thematiek en duurzame ontwikkeling.⁷ Dat deze participatie in de besluitvorming en verruimde thematiek, in samenhang met een professionele werking, succesvol is uitgevallen, toont het aantal aangesloten verenigingen. Waar bij de oprichting 39 verenigingen betrokken waren, overkoepelde de BBL er in 2000 zo'n 120!

Het archief

In het archief over de interne werking van de BBL zelf is vooral de periode 1990-2000 rijk vertegenwoordigd. De periode na 2000 komt ook fragmentarisch aan bod, hoewel het niet de bedoeling was over deze periode documenten over te dragen. Van

de voorafgaande periode bevat het archief een amalgaam van de meest diverse en uiteenlopende zaken. Van de jaren 80 is er heel wat minder archief en van de jaren 70 is er zelfs maar heel weinig bewaard. Een groot deel van het 'oud' archief werd jammer genoeg weggegooid bij de verhuis naar de Tweekerkenstraat in 1997.

Wat betreft de aangesloten verenigingen, de gevoerde acties en de internationale milieubeweging, omvat het archief veel informatie over de meest diverse onderwerpen. Milieubeweging moet hier trouwens ruim geïnterpreteerd worden. Ook over bijvoorbeeld de antikernenergiebeweging is er heel wat informatie. Voorts zijn er documenten over de samenwerking met gelijkgezinde verenigingen in het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen; veel informatie over contacten met en werking binnen de meest diverse geledingen van de samenleving op zowat alle niveaus, met interessante onderwerpen zoals de verhouding tot de industrie en de politiek. Het Forum voor Ruimtelijke Ordening, een organisatie opgericht in de schoot van de BBL, is ook vermeldenswaard. Niet alleen is de werking zelf ruim gedocumenteerd, maar ook de rijkdom aan informatie over het zo geroemde Vlaamse beleid inzake ruimtelijke (wan)orde is overstelpend.

De grote hiaten in het archief, voornamelijk voor de beginperiode, worden gelukkig deels opgevuld door de archieven van aangesloten verenigingen en vooral van vroegere voorzitters; deze van de gewezen voorzitters Guido Van Steenberghe (1983-1986) en Guido Steenkiste (1986-1989) bevinden zich in Amsab-ISG. Het BBL-archief bevat ook materiaal van enkele andere archiefvormers, namelijk van de Federatie voor Milieubescherming van het Gewest

Gent⁸, de Denkcel Ruimtelijke Ordening en Léon Panneels.

Het archief is consulteerbaar mits toestemming van de dienstdoende archivaris en van de BBL-verantwoordelijke.

- (1) Tussen 1968 en 1971 werden zeker 36 nieuwe milieuverenigingen opgericht in Vlaanderen.
- (2) Dominique de Wasseige was uitgever van het tijdschrift *Environnement*. Michel Didisheim was kabinetschef van prins Albert en voorzitter van de Kunstwijk, een vereniging ter bescherming van het bouwkundig erfgoed in Brussel centrum. Jan Tanghe was stedenbouwkundige. Pierre Dulieu was kabinetschef van minister Califice, Waals staatssecretaris voor Huisvesting en Ruimtelijke Ordening. Baudouin du Bus de Warnaffe en Marc Dubrulle waren publicrelationsadviseurs met ruime ervaring in milieu- en consumentenvraagstukken.
- (3) Reeds van bij de oprichting werd dus de regionale autonomie van Vlaanderen, Wallonië en Brussel ingebouwd door het opzetten van gewestelijke federaties, dit reeds lang vóór België gefederaliseerd werd en het milieubeleid nog bijna volledig tot de nationale bevoegdheden behoorde. Wegens een gebrek aan financiële middelen werd het secretariaat wel nationaal opgevat.
- (4) Gevolg hiervan was de oprichting van een ministerieel comité Leefmilieu. Dit zou echter nooit behoorlijk werken en slechts eenmaal samenkomen tijdens de elf maanden dat de regering bestond.
- (5) Zowel de samenstelling van de Raad van Beheer, de kaderleden en de basis waren hoofdzakelijk afkomstig uit de bestaande natuurbehoudverenigingen, die ook als enige over de nodige organisatorische sterkte, ervaring en deskundigheid beschikten. Bij de sector natuurbehoud binnen de werking van de BBL waren het grootste deel van de verenigingen aangesloten. Ook de aangekaarte thema's en de toegepaste strategieën waren aanvankelijk voornamelijk afkomstig uit het vertrouwde terrein van de natuurbehoudverenigingen.
- (6) VAKS was een van de eerste milieuactiegroepen die zich bij de BBL aansloot.
- (7) De BBL zetelt ook in het officieel adviesorgaan de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling (FRDO).
- (8) Het archief van de vereniging bevindt zich in Amsab-ISG.

BIBLIOGRAFIE

- DE CONINCK, R., CREVE, P., VRIELYNCK, S., *Hoe het groeide. Inventarissen van archieven van de milieubeweging*, Gent: Amsab-ISG, 2005, 119 p.
- DE GROOTE, H., *Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw: koepel voor aangesloten milieuorganisaties?*, Arteveldehogeschool, verhandeling, 2002, 71 p.
- HOOGHE, M., *Bond Beter Leefmilieu vzw 1971-1996. De milieukoepel in Vlaanderen*, Brussel: BBL Vlaanderen vzw, 1996, 38 p.
- PEETERS, A. & VERMEIREN, I., *De jaren zeventig, van groen naar groenen*, Borgerhout: Stil Leven, 1980, 189 p.
- PELZERS, E., *Archieven van milieu- en natuurorganisaties*. In: *Nederlands Archiefblad*, 96(1992), p. 28-35.
- VETS, K., *BBL als nieuwe sociale beweging (1971-1990)*, K.U.Leuven, licentiaatsverhandeling, 2006, 27 p.
- WALGRAVE, S., *Bond Beter Leefmilieu, een huis met vele kamers*. In: *Nieuwe sociale bewegingen in Vlaanderen. Een sociologische verkenning van de milieubeweging, de derde wereldbeweging en de vredesbeweging*, Leuven: SOI/ KUL, 1994, p. 58-64.